

UDK 811.163.4(497.16)

JEZIK KAO DOMOVINA
Deklaracija Crnogorskog PEN centra
o ustavnom položaju crnogorskog jezika*

U Ustavu Republike Crne Gore iz 1992. godine jezik Crnogoraca naziva se srpski. Do tada se ustavno imenovao kao srpskohrvatski.

S raspadom SFRJ, Jugoslavije srpskohrvatski se napušta u svim njenim republikama u kojima je bio zvaničan. Hrvati se definitivno opredjeljuju za hrvatski, Srbi za srpski, Muslimani (Bosanci) na bosanski jezik. Tako su, od četiri naroda, kojima je srpskohrvatski bio službeni jezik, jedino Crnogorci u „svoj“ najnoviji Ustav unijeli da im maternji jezik nosi ime drugoga naroda i nacije, što je naučno i politički neodrživo.

Dok je bio na snazi, na pojam srpskohrvatskog jezika gledali smo kao na konvenciju prihvaćenu na Novosadskom dogovoru iz 1954. godine. Ali, bilo je jasno da je zakonito: ime svakog narodnog, odnosno nacionalnog jezika izvire iz bića naroda, kao njegovog tvorca. Ime jezika određuje njegov sadržaj koji uvijek pokazuje da je to jezik ovog ili onog naroda, odnosno nacije. Narodnosno ili nacionalno atribuiranje i nominiranje štiti svaki jezik od razgradnje i asimilovanja. Stoga svi slovenski jezici, izuzev jezika Crnogoraca, nose svoje etničko, nacionalno ime. Sa stanovišta nauke ne postoji naučni razlog, a sa stanovišta interesa Crne Gore politički razlog da se crnogorski jezik ne imenuje, naučno i ustavno – pravno, svojim imenom.

Pod pojmom crnogorski jezik ne podrazumijevamo sistemski poseban jezik, nego jedan od četiri pomenuta naziva (crnogorski, srpski, hrvatski, bosanski) kojim Crnogorci imenuju svoj dio štokavskog sistema, koji zajednički baštine sa Muslimanima, Srbima i Hrvatima. To je njihovo prirodno pravo, koje je neotuđivo.

Dakle, mi ne prihvatamo, jer je nenaučno a politički štetno, da se crnogorski jezik predstavlja i tretira kao podvarijanta, dijalekt srpskog jezika. Crnogorski jezik genetički, tipološki i strukturno gledano nije ništa drugo do podsistem, varijanta, slovenskog jezičkog sistema, markantno oformljena u prepoznatljiv narodni jezik zavisao od postanka i razvitka Dukljana (Zecćana) – Crnogoraca. Kao takav, tj. jezik ima svoje fonološke, prozodijske, morfo-

* Deklaracija je objavljena u: *Doclea, časopis za književnost i kulturu*, godina I, broj 3, maj/jun 1994, str. 3.

loške, sintaksičke, semantičke, leksičko-frazeološke, pravopisne i druge posebnosti, vlastitu istoriju i književnu samopotvrdu. Isto to važi i za srpski, hrvatski i bosanski jezik.

Danas se crnogorski jezik, u Ustavu RCG tretira kao srpski jezik, pa se tako sve njegove posebnosti potiru, a književna i praktična realizacija ukida ili ugrožava. Zato zahtijevamo da se u Ustavu RCG jezik Crnogoraca imenuje kao crnogorski jezik, što je naučno ispravno, a politički neophodno. Ustavnim preimenovanjem crnogorskog jezika u srpski, de jure se Crnogorci preimenuju u Srbe, što predstavlja lingvogenocid nad crnogorskim narodom.

Apelujemo na crnogorsku kulturnu i naučnu javnost da se prema svom jeziku odnosi kao prema vidu sopstvenog postojanja i da ga njeguje, vrednuje i proučava na način kako to rade svi kulturni i civilizovani narodi, jer je to jedan od bitnih uslova slobode i opstanka.